

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 15 maj 1920 kl. 11 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 20 regeringsformen jämte en inom riksdagen i ämnet väckt motion.

Närvarande: Herrar Larsson i Västerås, Strömberg,*) Schlyter,*) K. J. Ekman, Thulin, von Geijer, Modig, H. G. Andersson, Magnusson i Tumhult,*) Jansson i Edsbäcken, Zander,*) Hansson i Gårda, Leander, Nilsson i Antnäs,*) Runefors, Andersson i Igelboda*) och Persson i Fritorp.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 153, däri Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 20 regeringsformen.

§ 20.

De mål, som från krigsdomstolarna dragas under Konungens prövning, skola uti högsta domstolen företagas och avgöras. Tvenne militärpersoner av högre grad, dem Konungen härtill utser och förordnar, böra med domare jäv och ansvar sådana mål i högsta domstolen övervara och däröver rösta, dock må domarens antal icke överstiga åtta.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till propositionen bifogade utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden den 27 februari 1920.

Samtidigt härmed har utskottet till behandling förehäft en inom

andra kammaren väckt motion, nr 322, däri herr *Björck* i Jönköping hemställer, »att riksdagen ville besluta att såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande lydelse av regeringsformens 20 §:

De mål, som från krigsdomstolarna dragas under Konungens prövning, skola uti högsta domstolen företagas och avgöras.»

Till stöd för denna sin hemställan har motionären anført följande:

»Enligt § 20 regeringsformen skola vid högsta domstolens avgörande av de mål, som från krigsdomstolarna dragas under Konungens prövning, tvenne militärpersoner av högre grad deltaga. Det synes mig uppenbart, att ifrågavarande bestämmelse icke står i överensstämmelse med vår tids allmänna rättsuppfattning. Något verkligt behov av militär sakkunskap vid den juridiska prövningen av de militära domstolarnas utslag i högsta instans torde icke heller föreligga.»

*Utskottets
yttrande.*

Då det i motionen II: 322 framställda yrkandet går ut på borttagandet av den bestämmelse i § 20 regeringsformen, enligt vilken två militärpersoner skola deltaga i högsta domstolens handläggning av krigsrättsmål, under det att i förevarande kungl. proposition föreslås en sådan grundlagsändring, att arvode skulle kunna utanordnas åt dessa militärpersoner, måste tydligen ett biträdande av det i motionen framlagda förslaget medföra ett avstyrkande av den kungl. propositionen. Utskottet anser sig därför först böra motivera sitt ställningstagande till det av herr *Björck* framställda yrkandet.

Frågan om borttagandet av bestämmelsen om militärpersoners deltagande i högsta domstolens handläggning av krigsrättsmål står tydligen i nära sammanhang med frågan om borttagandet av särskilda krigsdomstolar över huvud. Denna sistnämnda fråga har redan vid innevarande riksdag varit föremål för behandling. I anledning av inom riksdagen väckta motioner I: 147 och II: 250 har nämligen första lagutskottet i sitt utlåtande nr 24 hemställt, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, efter verkställd utredning, huruvida krigsdomstolarna i fredstid kunna avskaffas, för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda».

Denna hemställan har av båda kamrarna bifallits och har riksdagen avlåtit skrivelse till Kungl. Maj:t i enlighet med lagutskottets förslag och alltså begärt utredning angående möjligheten av de särskilda krigsdomstolarnas avskaffande. Beträffande principfrågan anför riksdagen i sin skrivelse bland annat följande:

»Riksdagen anser ett system med särskilda krigsdomstolar ej vara förenligt med principen om medborgarnas likhet inför lagen. Då vidare enligt riksdagens uppfattning blotta förefintligheten av särskilda domstolar för behandling av brott enligt strafflagen för krigsmakten är ägnad att hos vida kretsar av vårt folk i någon mån rubba den tillit till att rättsskipningen handhaves lika mot alla, som måste anses vara en oundgänglig förutsättning för att rättsskipningen skall kunna i längden väl fylla sitt ändamål, och en särskild jurisdiktion för personer tillhörande krigsmakten icke kan anses av förhållandenas egen natur oundgängligen nödvändig, är det enligt riksdagens mening av vikt, att Sverige, i likhet med de övriga skandinaviska länderna, skrider till avskaffande av den särskilda militära jurisdiktionen.»

Då riksdagen alltså principiellt uttalat sig för de särskilda krigsdomstolarnas avskaffande och bestämmelsen om militärpersoners deltagande i krigsrättsmålen handläggning i högsta instans tydligen förlorar sitt berättigande, därest krigsrätterna i fredstid avskaffas, bör, enligt utskottets mening, ifrågavarande stadgande i § 20 regeringsformen borttagas, därest icke vägande skäl kunna förebringas för, att med denna frågas lösning skall anstå till dess utredningen angående krigsdomstolarnas avskaffande i övrigt slutförts.

Några dylika skäl torde emellertid, enligt utskottets uppfattning, icke kunna anföras. Ett borttagande av krigsdomstolarna bör som naturlig konsekvens medföra en ändring av § 20 regeringsformen i angiven riktning, men en dylik ändring synes även kunna ske oberoende av frågan om krigsdomstolarnas bibehållande i övrigt. Då ett krigsrättsmål i två instanser handlagts under medverkan av militärpersoner, synes icke något behov förefinnas för anlitan av den militära sakkunskapen även i den tredje och högsta instansen. I det utredda skicket, i vilket ett krigsrättsmål kommer under högsta domstolens prövning, synes det uppenbart, att ett dylikt mål bör av denna domstol kunna behandlas i samma former som övriga inom denna domstols verksamhetsområde hörande frågor. Utskottet anser sig alltså böra biträda det i herr Björcks motion framställda förslaget och kan sålunda icke tillstyrka bifall till förevarande kungl. proposition.

Utskottet får alltså hemställa,

- 1) att riksdagen, med bifall till herr Björcks motion, måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

F ö r s l a g

till

ändrad lydelse av § 20 regeringsformen.*(Nuvarande lydelse:)***§ 20.**

De mål, som från krigsdomstolarna dragas under Konungens prövning, skola uti högsta domstolen företagas och avgöras. Tvenne militärpersoner av högre grad, dem Konungen härtill utser och förordnar, böra med domare jäv och ansvar, och utan särskilt arvode, sådana mål i högsta domstolen övervara och däröver rösta, dock må domarenas antal icke överstiga åtta.

*(Föreslagen lydelse:)***§ 20.**

De mål, som från krigsdomstolarna dragas under Konungens prövning, skola uti högsta domstolen företagas och avgöras.

2) att förevarande kungl. proposition icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 maj 1920.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Reservationer:

1) av herr *von Geijer*, som med instämmande av herrar *K. J. Ekman*, *H. Gösta Andersson*, *Magnusson* i Tumhult och *Persson* i Fritorp, anført:

Mot förevarande kungl. proposition har jag intet att erinra och hemställer jag för den skull, att densamma måtte bifallas.

Vidare vill jag hava anført följande. Konstitutionsutskottet har under innevarande riksdag vid upprepade tillfällen uppå yrkande av enskild motionär och t. o. m. på eget initiativ föreslagit riksdagen att såsom vilande antaga förslag till ändrad lydelse av stadganden i grundlagarna för att på sådant sätt möjliggöra och underlätta antagande av förändringar i andra lagar, utan att förslag till dylika lagar förelegat och sålunda deras lämplighet icke ens kunnat underkastas undersökning eller prövning. Jag finner en dylik praxis alls icke vara att förorda, och vill framhålla detta här, där en dylik hemställan föreligger.

2) av herr *Leander*, som anført:

Då riksdagen hos Kungl. Maj:t begärt utredning och förslag, huruvida krigsdomstolarne i fredstid kunna avskaffas, och då de i ovanstående proposition och motion berörda spørsmål måste anses stå i intimt samband med nämnda ärende samt ett bifall till däri framställda yrkanden icke gärna kan betraktas annorlunda än som ett föregripande av den begärda utredningen, har jag inom utskottet yrkat, att utskottet bort hemställa, att icke blott den kungl. propositionen utan även den i ämnet väckta motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.